



# Педагогічна технологія як спосіб організації педагогічної взаємодії

Лекція №3



# ПЛАН

- 1. Професіональне педагогічне спілкування**
- 2. Педагогічне спілкування як діалог**
- 3. Майстерність педагогічного спілкування**



# Професіональне педагогічне спілкування



**Професіональне педагогічне спілкування** — комунікативна взаємодія педагога з учнями, батьками, колегами, спрямована на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності і стосунків

**Непрофесіональне педагогічне спілкування**, навпаки, породжує страх, невпевненість, спричинює зниження працездатності, порушення динаміки мовлення і внаслідок цього появу стереотипних висловлювань у школярів, оскільки у них зменшується бажання думати і діяти самостійно

### **Ознаки професіоналізму педагогічного спілкування:**

Перцептивність

Інтерактивність спілкування  
взаємодія між партнерами

Комунікативність спілкування  
обмін інформацією

Обмін інформацією і ставленнями реалізує комунікативний бік спілкування, пізнання особистості і самоутвердження — *перцептивний*, а організація взаємодії — *інтерактивний*

**Суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування** — принцип його ефективно організації, що полягає у рівності психологічних позицій, взаємній гуманістичній установці, активності педагога та учнів, взаємопроникненні їх у світ почуттів і переживань, готовності прийняти співрозмовника, взаємодіяти з ним

Залежно від того, реалізовано принцип суб'єкт-суб'єктної чи суб'єкт-об'єктної взаємодії, спілкування постає як функціонально-рольове або особистісно зорієнтоване

## **Головними ознаками педагогічного спілкування на суб'єкт-суб'єктному ґрунті є:**

1. Особистісна орієнтація співрозмовників — готовність бачити і розуміти співрозмовника; самоцінне ставлення до іншого.
2. Рівність психологічних позицій співрозмовників.
3. Проникнення у світ почуттів і переживань, готовність стати на позицію співрозмовника.
4. Нестандартні прийоми спілкування, що є наслідком відходу від суто рольової позиції вчителя.

**Функціонально-рольове спілкування вчителя** — суто ділове, стандартизоване, обмежене вимогами рольової позиції. Головна мета його — забезпечення виконання певних дій. Особисте ставлення педагога й учня не враховується й не виявляється

**Особистісно орієнтоване спілкування вчителя** передбачає виконання нормативне заданих функцій з виявом особистого ставлення, своїх почуттів.

**Головна мета впливу** — розвиток учнів.

**Особистісно орієнтоване спілкування** — складна психологічна взаємодія. Як видно з його визначення, вчитель, який організує стосунки з учнями таким чином, спрямований не стільки на виконання нових завдань, скільки на розвиток учнів за допомогою певних дій, форм роботи





# Педагогічне спілкування як діалог



## Педагогічне спілкування як діалог

**Діалогічне педагогічне спілкування** — це тип професійного спілкування, що відповідає критеріям діалогу, забезпечуючи суб'єкт-суб'єктний принцип взаємодії педагога та учнів.

### Критерії діалогу:

Визнання рівності особистісних позицій, відкритість і довіра партнерів

Модальність висловлювання і персоніфікація повідомлення

Домінанта педагога на співрозмовникові і взаємовплив поглядів

Поліфонія взаємодії і надання вчителем розвивальної допомоги

Учень, його особистість стає цікавим і важливим для педагога

Двоплановість позиції педагога у спілкуванні

**Контакт у педагогічному діалозі** — це особливий стан єднання педагога та учнів, який характеризується взаєморозумінням, співпереживанням і готовністю до взаємодії.

**Ознаками того, що в процесі спілкування в учителя є контакт з учнями, їхніми батьками, є:**

взаємне особистісне сприйняття вчителя та учнів, відкритість у стосунках і відвертість у висловлюваннях

згода з головними змістовими положеннями взаємодії сприйняття думок педагога та учнів як значущих, розвиток їх у подальшому спілкуванні

збереження інтересу до подальшої взаємодії

високий рівень контакту очей у бесіді

## Поняття «Пристосування» і «прибудова» в педагогічному обігу

**Пристосування** в педагогічному спілкуванні розглядається як система прийомів (психологічних, мімічних, пантомімічних, мовних, рухових тощо) для організації структури спілкування, адекватної завданню, що вирішується. Використовуються «м'язова мобілізованість», прибудови, зміна тональності мовлення, дистанції, форми взаємодії і т ін.

**Прибудова** — мимовільне пристосування людиною свого тіла для впливу на зовнішній об'єкт, щоб підпорядкувати його своїм потребам. Отже, прибудова стає зовнішнім виявом рольової позиції у контакті

Прибудова знизу властива людям, які звикли підкорятися, соціально не захищені. Водночас, прибудовуючись знизу у спілкуванні, людина пояснює, очікуючи розуміння, підбадьорює, просить

Прибудова згори властива людям, які звикли давати вказівки, самостійним, самовпевненим. Прибудовуючись згори, людина пояснює, не цікавлячись, як її слухають, докоряє, диктує, наказує

**Прибудова поруч** — дія нарівні. В такій позиції людина пізнає, стверджує. Чітку технологію організації поведінки за допомогою різних прибудов можна знайти в спеціальній літературі





# Майстерність педагогічного спілкування



# Складові педагогічної діяльності:

За В. Кан-Каликом, є чотири етапи комунікації, що становлять структуру педагогічної взаємодії

## *Моделювання педагогом майбутнього спілкування*

*(прогностичний етап)*

Це перший етап, у якому закладаються обриси майбутньої взаємодії: планування й прогнозування змісту, структури, засобів спілкування. Зміст його містить визначення мети взаємодії (для чого?), аналіз стану співрозмовника (чому він такий?) та аналіз ситуації (що сталося?)

## *Початковий етап спілкування*

Його мета — встановлення емоційного і ділового контакту в педагогічній взаємодії. В. Кан-Калик називає цей етап «комунікативна атака»; у цей час здобувається ініціатива, що дає змогу керувати спілкуванням

## *Керування спілкуванням*

Це свідомо і цілеспрямована організація взаємодії з коригуванням процесу спілкування відповідно до визначеної мети. Здійснюється обмін інформацією, оцінками з приводу цієї Інформації, взаємооцінювання співрозмовників

## *Аналіз спілкування*

Головне завдання цього етапу — співвіднесення мети, засобів, результатів взаємодії, а також моделювання подальшого спілкування. Це етап самокоригування

## **Правила, які оптимізують взаємодію:**

- формування почуття «ми», демонстрація спільності поглядів;
- встановлення особистісного контакту, щоб кожний учень відчував зверненість саме до нього;
- демонстрація власного ставлення;
- показ яскравих цілей спільної діяльності;
- постійний вияв інтересу до учнів;
- створювати ситуації успіху;

## **Стиль — це усталена система способів та прийомів, які використовує вчитель у взаємодії**

Якщо у педагога стабільне **активно-позитивне ставлення** до дітей, то він виявляє ділову реакцію на діяльність учнів, допомагає у важку хвилину, відчуває потребу в неформальному спілкуванні. Вимогливість у поєднанні із зацікавленістю викликає в учнів довіру. Діти розкуті, комунікабельні.

**Пасивно-позитивне ставлення** вчителя визначається установкою лише вимогливість та суто ділові стосунки можуть забезпечити успіх у навчанні. Звідси — сухий, офіційний тон, брак емоційного забарвлення взаємин, що збіднює спілкування і гальмує творчий розвиток вихованців.

**Негативне ставлення** до дітей створює ґрунт для виникнення недовір'я, замкненості, а то й таких форм самоутвердження, як лицемірство, брутальність і т ін.. Викликаючи негативне ставлення до себе, такий учитель працює проти свого предмета, проти школи й проти суспільства в цілому

### **Стилі відповідно до стратегії взаємодії:**

- **Авторитарний** — стиль диктату, коли підлеглий розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу
- **Демократичний** — стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного, засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу
- **Ліберальний** — стиль, що характеризується браком стійкої педагогічної позиції, виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем

# Стилі спілкування

**Захоплення спільною творчою діяльністю.** Активно-позитивне ставлення до учнів, закоханість у справу, що передається дітям, співроздуми та співпереживання щодо цікавих і корисних заходів

**Дружнє ставлення.** Демонстрація дружнього ставлення — **запорука успішної взаємодії.** Цей стиль ґрунтується на особистісному позитивному сприйнятті учнями вчителя, який виявляє приязнь і повагу до дітей

**Спілкування дистанції.** Слідкування формальними стосунками, не вміючи встановити дружніх взаємин. Можливе позитивне ставлення до дітей, але організація діяльності ближча до авторитарного стилю, що знижує загальний творчий рівень спільної з учнями роботи

**Спілкування залякування.** Вдаються до нього ті молоді педагоги, котрі не в змозі організувати спільну діяльність, адже для цього потрібні професійні навички. Така форма спілкування показує, як діяти не слід. Загалом, жорстка регламентація руйнує творчу атмосферу

**Спілкування загравання.** Поєднання позитивного ставлення до дітей з лібералізмом. У педагога є прагнення здобути авторитет, він не байдужий до того, чи подобається дітям, але при цьому не прагне відшукати доцільних способів організації взаємодії, може вдатися до прийомів завоювання дешевого авторитету